

SISEPOLIITIKA PEADIREKTORAAT
POLIITIKAOSAKOND B: STRUKTUURI- JA
ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA

KULTUUR JA HARIDUS

KÕRGHARIDUSE
RAHVUSVAHELISTUMINE

UURING

Lühikokkuvõte

Uuring käsitleb arusaama kõrghariduse rahvusvahelistumisest Euroopa kontekstis ning põhineb kahel küsitlusel, digitaalõppe rolli analüüsil, kümne Euroopa riigi ja seitsme Euroopa-välise riigi aruandel. Uuringu tulemusena esitatakse järeldused ja soovitused Euroopa kõrghariduse rahvusvahelistumise tuleviku kohta, võttes aluseks riikide aruanded ja rahvusvahelise kõrghariduse ekspertide seas läbi viidud Delphi protsessi.

Käesoleva dokumendi koostamist taotles Euroopa Parlamendi kultuuri- ja hariduskomisjon.

AUTORID

Kõrghariduse rahvusvahelistumise keskus (CHEI) Hans de Wit, Fiona Hunter
Euroopa rahvusvahelise hariduse assotsiatsioon (EAIE) Laura Howard
Rahvusvaheline ülikoolide ühendus (IAU): Eva Egron-Polak

VASTUTAV ADMINISTRAATOR

Markus J. Prutsch
Poliitikaosakond B: struktuuri- ja ühtekuuluvuspoliitika
Euroopa Parlament
B-1047 Brüssel
E-post: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

TOIMETUSE ASSISTENT

Lyna Pärt

KEELEVERSIOONID

Originaal: EN
Tõlge: DE, FR

TEAVE VÄLJAANDJA KOHTA

Poliitikaosakonnaga saab ühendust võtta ning selle igakuist teabelehte on võimalik tellida aadressil: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Käsikiri valmis juulis 2015
© Euroopa Liit, 2015

Dokument on internetis kättesaadav aadressil:
<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

VASTUTUSE VÄLISTAMISE SÄTTED

Käesolevas dokumendis väljendatud arvamuste eest vastutab ainuisikuliselt autor ning need ei väljenda tingimata Euroopa Parlamendi ametlikku seisukohta.

Teksti reprodutseerimine ja tõlkimine on lubatud mitteärilistel eesmärkidel, kui viidatakse allikale ja teavitatakse sellest eelnevalt väljaandjat ning saadetakse talle koopia.

KOKKUVÕTE

Uuringus „Kõrghariduse rahvusvahelistumine“ antakse ülevaade rahvusvahelistumise suundumustest kõrghariduses, keskendudes eelkõige Euroopale ja uurides, mis on rahvusvahelistumine ja millises suunas tuleks liikuda. Kõrghariduse rahvusvahelistumine on suhteliselt uus, kuid ulatuslik ja mitmekesine nähtus. See on ajendatud poliitiliste, majanduslike, sotsiaalkultuuriliste ja akadeemiliste aluspõhimõtete dünaamilisest kooslusest, mis mõjutab piirkondi, riike ja institutsioone olenevalt nende konkreetsest olukorrast, nagu on selgelt näha 17 riigi aruannetest. Kuigi puudub üks kõigile sobiv mudel, on olemas ühised eesmärgid, ning uuringus ongi välja toodud 10 peamist suundumust:

1. Rahvusvahelistumise olulisus kasvab kõigil tasemetel (tegevuste laiem ulatus, strateegilisem lähenemine, riiklike strateegiate ja ambitsioonide teke)
2. Institutsiooniliste strateegiate kasv rahvusvahelistumises (aga ka homogeniseerumise risk, keskendumine vaid kvantitatiivsetele tulemustele)
3. Kõikjal on probleemid rahastamisega
4. Kõrghariduse rahvusvahelistumises suureneb erastamine tulu saamise kaudu
5. Üleilmastumisest tingitud konkurentsivõime, millega kaasneb püüdluste, kui mitte meetmete, lähendamine
6. Nähtav liikumine (üksnes) koostöölt (suurema) konkurentsi suunas
7. Esilekerkiv piirkonnastumine, mille näiteks Euroopat sageli tuuakse
8. Kõikjal üha suurenevad arvud, probleem kvaliteedi ja kvantiteedi suhtega
9. Piisavate andmete puudumine võrdleva analüüsi ja otsustuste tegemiseks
10. Esilekerkivad valdkonnad, millele keskenduda, on õppekava rahvusvahelisemaks muutmine, riikidevaheline haridus ja digitaalne õpe.

Euroopas on selge, et kõrghariduse rahvusvahelistumine sai alguse Euroopa programmidega, eriti Erasmuse programmiga, mis tõid kaasa ühised arusaamad ja andsid tuge rahvusvahelistumisele, mida on süvendanud Bologna protsess. Samuti on ilmne, et Euroopa programmidel ja mudelitel on olnud mõju kõrghariduse rahvusvahelistumise arengule ka mujal maailmas.

Kõrghariduse rahvusvahelistumine on riikide ja institutsioonilisel tasandil peavoolustumas, eelkõige Euroopas. Juba räägitakse ka terviklikumatest kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegiatest, kuid teha on veel väga palju. Isegi Euroopa siseselt on areng erinev, probleeme esineb Lõuna-Euroopas ning eriti Kesk- ja Ida-Euroopas.

Kõrgharidusjuhid ja kõrghariduse rahvusvahelistumise praktikud on seisukohal, et õpetamise ja õppimise ning üliõpilaste eluks ja tööks üleilmses maailmas ettevalmistamise kvaliteedi parandamine toob suurt kasu ja on ka põhjuseks, miks kõrghariduse rahvusvahelistumist tuleks edendada. Nad leiavad, et kohaliku/riikliku taseme poliitika on institutsioonilise poliitika oluline välistegur ja mõjutaja, ning peavad rahvusvahelist üliõpilaste liikuvust, koostööd teadustöös ja strateegilisi partnerlusi kõrghariduse rahvusvahelistumise prioriteediks.

Seda positiivset suhtumist Euroopa kõrghariduse rahvusvahelistumise tulevikustsenaariumisse kinnitas Delphi meetod: tekivad üleilmsed kodanikud ja spetsialistid, kes austavad ja hindavad teisi kultuure ning on valmis panustama

teadmistepõhise majanduse ja sotsiaalselt kaasavate ühiskondade arengusse. Selline Euroopa oleks paremal positsioonil mitte ainult konkurentsivõime, vaid ka koostöös ülejäänud maailmaga.

Loodud stsenaarium pakub:

- Tehnilisi võimalusi virtuaalseteks vahetusprogrammideks ja kombineeritud õppeks (sealhulgas suurendamiseks rahvusvahelist üliõpilaste interaktiivsust)
- Ühiste ja topeltkraadiõppe programmide edasist arendamist
- Välismaal õppimise ja praktikavõimaluste paremat integreerimist
- Ainepunktide ja kraadide vastastikuse tunnustamise paranemist
- Kvaliteedi tagamise ja klassifitseerimissüsteemide kvalitatiivsete näitajate parandamist
- Rohkem võrdseid partnerlusi ja ühist kasu
- Avaliku ja erasektori algatuste suuremat edendamist
- Haridus- ja teadustööpoliitika ning teiste haridustasemetega (alg-, kesk-, kutseharidus ja täiskasvanuõpe) suuremat kooskõlastatust

Selgus ka takistusi:

- Ebapiisav rahastamine, kasvav sõltuvus lühiajalistest välistest rahastamisallikatest, liigne keskendumine tulu teenimisele, bürokraatlikud takistused, kõrghariduse rahastusmudelite erinevused Euroopas
- Ebapiisavad võõrkeeleõppe võimalused, inglise keel hariduse ja teadustöö domineeriva keelena
- Valitsev liigne keskendumine liikuvusele, mis on kättesaadav vaid parimatele ja on õppekavadesse integreerimata, või õpetamisele ning õppimisele, õppejõudude ja personali kaasatuse ja hüvitatuse puudumine
- Institutsioonilise, riikliku ja riikideülese poliitika vähene integreeritus.

Stsenaariumiga laiendati rahvusvahelistumise praegust määratlust nii, et nüüd on see „kavatsuslik rahvusvahelise, kultuuridevahelise või üleilmse mõõtme integreerimisprotsess keskharidusjärgse hariduse eesmärkidesse, toimimisse ja tulemustesse, et tõsta kõigi üliõpilaste ja kogu personali hariduse ja teadustöö kvaliteeti ning anda ühiskonnale oluline panus.”

Uus määratlus peegeldab kasvanud teadlikkust selle kohta, et kõrghariduse rahvusvahelistumine peab muutuma kaasavamaks ja vähem eliitlikuks ning liikuvus tuleb integreerida õppekavadesse, et rahvusvahelistumine oleks kõigile kättesaadav. Sellega rõhutatakse taas, et kõrghariduse rahvusvahelistumine ei ole eesmärk omaette, vaid vahend kvaliteedi parandamiseks, ja see ei tohiks tugineda vaid majanduslikele põhjendustele.

Enamik riiklike strateegiaid keskenduvad endiselt peamiselt liikuvusele, lühi- või pikaajalisele majanduslikule kasule, talentide värbamisele ja rahvusvahelisele positsioonile. Seepärast on vaja palju suuremat pingutust uute arusaamade kaasamiseks terviklikumatesse strateegiatesse, milles õppekava rahvusvahelistumisel ja õpitulemustel on hariduse ja teadustöö kvaliteedi parandamise vahenditena palju suurem roll.

Kõrghariduse rahvusvahelistumise arengu toetamiseks tehakse järgnevad ettepanekud:

1. Tegeleda ainepunktide ja kraadiõppe liikuvuse ebaühtluse ning institutsioonidevahelise koostööga seotud probleemidega, mis tulenevad kõrgharidussüsteemide, nende korralduse ja rahastamise olulistest erinevustest
2. Tunnistada praktika kasvavat populaarsust ja luua võimalusi ühendada praktika keele- ja kultuurioskuste õppega välismaal
3. Toetada teadlaste ja haldustöötajate olulist rolli kõrghariduse rahvusvahelistumise edasises arengus
4. Edendada kõrgharidusasutuste ja ettevõtjate vahelist koostööd üliõpilaste ja töötajate liikuvuse osas
5. Pöörata rohkem tähelepanu rahvusvahelistumisele koduriigis ja selle olulisusele, integreerides rahvusvahelisi ja kultuuridevahelisi õpitulemusi kõigi üliõpilaste õppekavadesse
6. Lahendada probleemid, mis takistavad ühiste kraadide väljatöötamist
7. Arendada kõrghariduse rahvusvahelistumise täiendamiseks digitaalse ja kombineeritud õppe uuenduslikke mudeleid
8. Kooskõlastada kõrghariduse rahvusvahelistumine teiste haridustasemetega rahvusvahelistumisega (alg-, kesk-, kutseharidus ja täiskasvanuõpe)
9. Ergutada alg- ja keskhariduse tasemel kakskeelset ja mitmekeelset õpet kui mitmekesisust edendava keelepoliitika alust
10. Kõrvaldada takistused teadustegevuse ja hariduse rahvusvahelistumise vahel kõigil tasemetel, et saavutada suurem sünergia ja paremad võimalused.

Kõrgharidus kui avalik hüve ja avalik huvi ei ole tingimata vastuolus kasvava ettevõtluse ja eraomandusega, kuid tuleb kindlustada, et kõrghariduse rahvusvahelistumine oleks kooskõlas väljaandega „Akadeemiliste väärtuste kinnitamine kõrghariduse rahvusvahelistumises – kutse tegudele” (IAU, 2012) ja rahvusvahelise üliõpilaste liikuvuse hartaga (EAIE ja IEAA)

Euroopa Liidu ja Bologna protsessi roll kõrghariduse rahvusvahelistumise arengus nii Euroopas kui ka kogu maailmas on olnud vaieldamatult oluline ja peab tugevnema. Selles protsessis tuleb aga kindlasti keskenduda partnerlusele ja koostööle, milles tunnistatakse ja austatakse konteksti, vajaduste, eesmärkide, partnerite huvide ning valdavate majanduslike ja kultuuriliste tingimuste erinevusi. Euroopa saab eeskujuks olla vaid siis, kui on valmis tunnistama, et temalgi on mujalt õppida. Kõrghariduse rahvusvahelistumise tulevik Euroopas tundub helge, kuid on seda vaid siis, kui sidusrühmad ja osalejad jätkavad avatud dialoogi selle jätkuva muutumisprotsessi aluspõhimõtete, vahendite, võimaluste, takistuste ja sellest saadava kasu üle.